

ANALIZA OSTVARENOSTI CILJEVA
ODRŽIVOG RAZVOJA U REPUBLICI HRVATSKOJ
ANALYSIS OF THE SDG IMPLEMENTATION LEVELS IN CROATIA

Mirjana Matešić

Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, Prilaz Gjure Deželića 30, Zagreb,

mirjana.matesic@hrpsor.hr

SAŽETAK

Ovaj rad prikazuje pregled najzanimljivijih pokazatelja na temelju kojih je ocjenjen stupanj ostvarenosti pojedinog Cilja za Hrvatsku. Pri tome su korišteni pokazatelji Eurostata, uz letimičnu komparaciju rezultata koji su za Hrvatsku objavljeni u *SDG Indexu*. Odabir pokazatelja izvršen je kako bi se oslikala vrsta informacija i mjerenja na kojima se temelje ocjene za svaki Cilj te kako bi se procijenilo radi li se o procesima u koje se sustavno ulaže ili su dobri rezultati po pojedinim Ciljevima rezultat povijesnih okolnosti. Svaki je pokazatelj pri tome povezan s odgovarajućim COR-om, kratko objašnjen te su rezultati prikazani za Republiku Hrvatsku, prosjek EU, te nekoliko najboljih i najlošijih rezultata zemalja članica EU s ciljem lakše usporedbe Hrvatske s drugima. Rezultati pokazuju da su najlošiji pokazatelji za Hrvatsku iz skupine „ekonomskih pokazatelja“. Na dnu ljestvice prema ostvarenosti Ciljeva, Hrvatska se našla u području BDP-a, ulaganja u istraživanje i razvoj, kupovnoj moći građana i slično. Okolišni pokazatelji su u značajnom broju solidni, posebice u udjelima obnovljivih izvora energije te emisija stakleničkih plinova. Blagi pozitivni trendovi vidljivi u društvenim pokazateljima. Na temelju kratke analize, preporuka je autora da se najsnažniji napor trebaju uložiti u napredak i ostvarenje tzv. ekonomskih Ciljeva jer, iako se u protivnom može očekivati daljnji napredak u okolišnim Ciljevima, očekuje se negativan trend u Ciljevima koji pokazuju društvena kretanja.

Ključne riječi: COR, održivi razvoj, pokazatelji, Republika Hrvatska

SUMMARY

This paper presents an overview of the selected, most interesting indicators on which the evaluation of implementation of SDGs in Croatia was based. Analysed were indicators used by Eurostat, but a short comparison was also made with the results for Croatia prepared and published by *SDG Index*. Indicators were selected to illustrate what were the type of information used to make an evaluation per specific SDG but also to understand whether the rank for each SDG was result of systemic processes or rather historic preconditions. Each indicator is tied to a specific SDG, shortly explained and the results were shown for the Republic of Croatia, EU and few best and worse EU Member States in order to gain better comparison. Results show that the worst ranking was achieved in the group of so-called economic Sustainable Development Goals. The worst results were accomplished in the evaluation of GDP, investments in research and development, purchasing power standard and similar. Environmental indicators show solid results, especially in renewable energy sources and emission of greenhouse gases. Positive trends were also recorded in social indicators. Base on this short analysis, authors recommend that the strongest efforts should be put into improvement and implementation of economic Goals because, even though, otherwise we can

expect further improvement in environmental Goals, the negative trends are expected in the Goals which show social trends.

Key words: SDG, sustainable development, indicators, Republic of Croatia

1. UVOD

Održivi razvoj kao koncept, sadržan je u svim strukturnim dokumentima Europske unije još od vremena njenog osnivanja. Pojam održivog razvoja pojavljuje se već u Ugovoru o Europskoj uniji (Članak 3 (5) i Članak 21 (2) potpisanog u Maastrichtu davne 1992. godine [1]. Od tada se većina europskih politika barem deklarativno temelji na održivom razvoju koji se provlači kroz multi-sektorske teme, strategije i inicijative.

Program razvoja 2030. Ujedinjenih naroda koji je sažet u 17 Globalnih ciljeva održivog razvoja usvojen je u rujnu 2015. godine i time je dan novi poticaj globalnim naporima za ostvarenje, sada već pomalo posustalog koncepta održivog razvoja. Dodatni je to vjetar u leđa naporima za doprinos održivom razvoju koji se odvijaju u Europskoj uniji. Europska unija odlučna je da zemlje članice budu predvodnice u ostvarenju Ciljeva održivog razvoja (COR-a), čemu se daje veliki značaj i poticaj. Kao neposredan odgovor na objavu Programa 2030, Europska unija je u studenom 2016. godine objavila Komunikaciju *Next steps for a sustainable European future - European action for sustainability* [2] koja predstavlja pregled stanja i napora na ostvarenju održivog razvoja koji se poduzimaju te onih koje tek treba poduzeti kako bi se Ciljevi zaista i ostvarili.

2. PREGLED COR U EU

Na temelju dostupnih podataka, EU je pripremila pregled napretka u ostvarenju Ciljeva održivog razvoja u posljednjih pet godina. Mjerenje i evaluacija ostvarenja Ciljeva temelji se na unaprijed razvijenoj metodologiji koja se djelomično temelji na pod-ciljevima Programa 2030 dok su neki pokazatelji samostalno razvijeni u Eurostatu te potvrđeni i prihvaćeni na razini Europske komisije. Detaljna metodologija i pokazatelji koji se koriste za mjerenje ostvarenja Ciljeva mogu se pronaći na stranicama Eurostata¹. Mjerenja pokazuju da napredak prema pojedinim Ciljevima nije ravnomjeran što prikazuje Slika 1.

U nekim Ciljevima bilježi se brži napredak dok je kod drugih Ciljeva održivog razvoja pak zabilježeno nazadovanje u odnosu na postavljene ciljeve. Najveći napredak, kao što je vidljivo na Slici 1, bilježe Cilj 7 – Pristupačna i čista energija, Cilj 12 – Odgovorna potrošnja i proizvodnja, Cilj 15 – Život na zemlji, Cilj 11 – Održivi gradovi i zajednice i Cilj 3 – Zdravlje i dobrobit. No kada je u pitanju Cilj 15, Europska komisija naglašava da iako je zabilježen napredak po odabranim pokazateljima, to još uvijek ne znači da je sveukupno stanje ekosustava te biološka raznolikost u Europskoj uniji u dobrom stanju.

Umjereni napredak u Europskoj uniji u posljednjih pet godina napravljen je u području Cilja 4 – Kvalitetno obrazovanje, Cilja 17 – Partnerstvom do cilja, Cilja 9 – Industrija, inovacije i infrastruktura, Cilja 5 – Rodna ravnopravnost, Cilja 8 – Dostojan rad i ekonomski rast, Cilja 1 – Bez siromaštva, Cilja 2 – Bez gladi te Cilja 10 – Smanjenje nejednakosti.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/indicators>

Za četiri Cilja: Cilj 6 – Pitka voda i higijenski uvjeti, Cilj 13 – Klimatske promjene, Cilj 14 – Život ispod vode te Cilj 16 – Mir, pravda i snažne institucije, nema dovoljno adekvatnih i usporedivih informacija za predmetni period te trendove nije bilo moguće izračunati.

Slika 1: Napredak EU na ostvarenju 17 Globalnih ciljeva održivog razvoja

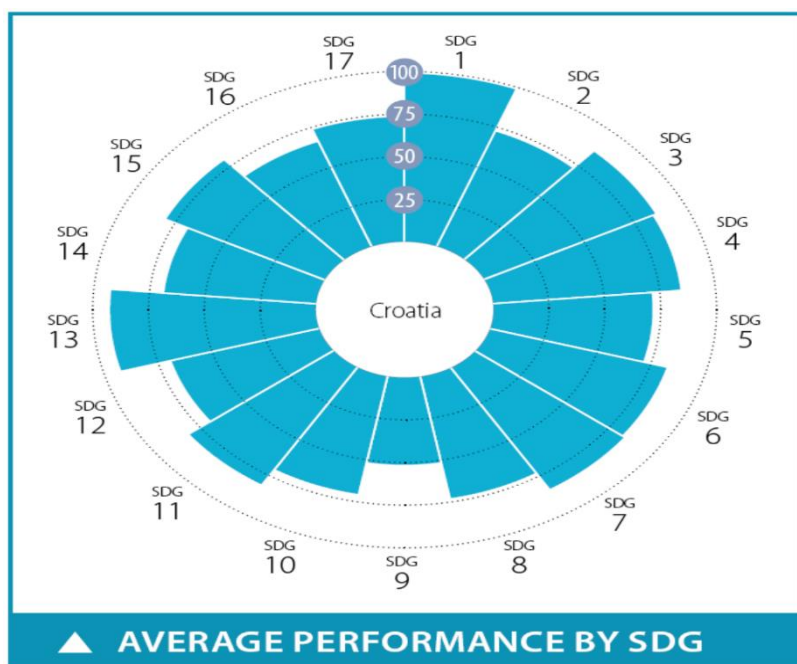
Ovaj sažeti izvještaj o trendovima u EU temeljen je na vrlo kompleksnom popisu pokazatelja te vrlo detaljnim uputama za prikupljanje informacija. Detaljan popis pokazatelja objavljen je u travnju ove godine u dokumentu pod nazivom: EU SDG Indicator Set 2018: Results of the Review in Preparation of the 2018 Edition of the EU SDG Monitoring Report [3] s posebnim popisom pokazatelja u Aneksu 4 spomenutog dokumenta.

Kako je Hrvatska članica Europske unije od 2013. godine, tako sudjeluje i u mjerenju i prikupljanju informacija na temelju Eurostatovih pokazatelja te također od 2013. godine sudjeluje u izvještavanju Eurostata o mnogim temama uključujući i ostvarenju Ciljeva održivog razvoja.

3. OSTVARENOST CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA U HRVATSKOJ

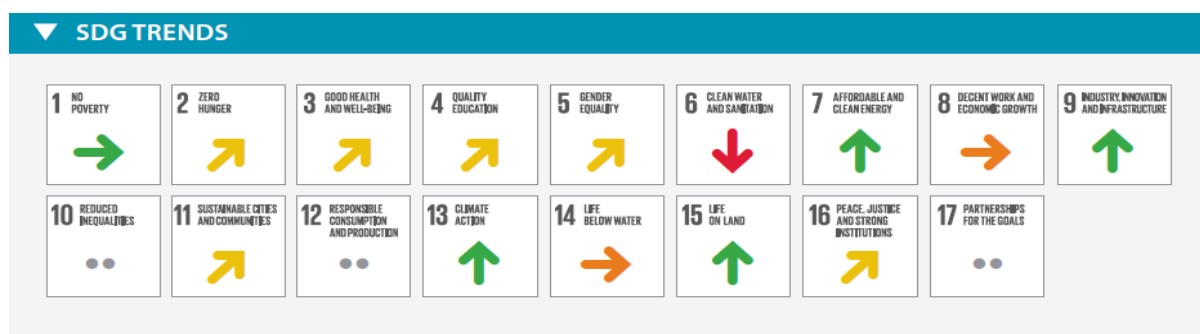
Na listi 156 zemalja koje su obuhvaćene istraživanjem koje su proveli Zaklada Bertelsmann i Mreža rješenja za održivi razvoj (SDSN) [4], Hrvatska se našla na 21. mjestu po stupnju ostvarenosti Ciljeva.

Sam po sebi ovaj rezultat nije loš, no on s druge strane ne čudi s obzirom da je Hrvatska dio razvijenog dijela svijeta što podrazumijeva uređene društvene i socijalne uvijete, dok je po standardu koji uvjetuje potrošnju resursa, relativno skromna što unaprjeđuje okolišne pokazatelje. No relativno visoka pozicija nije unaprijed razlog za zadovoljstvo. Pretpostavka je da je većina pokazatelja na kojima se temelji ovaj rezultat povijesno uzrokovana te nije rezultat specifičnih napora usmjerenih prema postizanju održivog razvoja.

Slika 2: Rezultati ostvarenosti COR za Republiku Hrvatsku prema Ciljevima (Izvor: SDG Index, 2018)

Sumarno gledano, osim 21. mjesta u ukupnom poretku na ljestvici od 156 ocjenjivanih zemalja, Hrvatska je relativno dobro ocijenjena u Ciljevima 1, 13, 3, 4, 6, 7 (Slika 2). Umjeren rezultat postignut je u Ciljevima 2, 8, 10, 11, 15, 17, a loš rezultat postignut je u 5, 12, 14 i 16 dok po lošem rezultatu odskoče Cilj 9. Što se tiče trendova (Slika 3) većini Ciljeva predviđa se umjereno poboljšanje (Ciljevi 2, 3, 4, 5, 11 i 16). Odličan napredak očekuje se za Ciljeve 7, 9, 13 i 15. Stagnacija u pozitivnom smislu predviđa se za 1 te za 8 i 14. Za tri cilja nema podataka te je samo za jedan Cilj 6 predviđen negativan trend.

Slika 3: Trendovi u ostvarenju Ciljeva održivog razvoja za Republiku Hrvatsku (Izvor: SDG Index, 2018)

4. ANALIZA POKAZATELJA CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA ZA REPUBLIKU HRVATSKU

Za potrebe ovog rada napravljena je kratka analiza stupnja ostvarenosti Ciljeva održivog razvoja u Hrvatskoj u odnosu na najbolje i najlošije države članice te prosjek EU prema rezultatima Eurostata. Analiza se temelji na pregledu po jednog, najzanimljivijeg, pokazatelja za svaki Cilj zbog ograničenog prostora, uz nekoliko iznimaka kada je prikazano više pokazatelja. Pokazatelji su odabrani s ciljem da ukažu na neki konkretan uspjeh, problem ili

nedostatak akcije. Kriterij za odabir prikazanih pokazatelja subjektivan je, s primarnim ciljem da se jasnije prikažu temelji za ocjenu Hrvatske prema ostvarenosti Ciljeva, da se dublje pogleda u temelje za donošenje ocjene te na temelju toga procijene stvarni kapaciteti i potencijali za napredak RH u ovom području.

Cilj 1: Bez siromaštva

Pokazatelj: Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti (sdg_01_10) (*engl. People at risk of poverty or social exclusion*). Ovaj pokazatelj zbraja ukupan broj osoba koje su se pojavile u jednom od pokazatelja za Cilj 1: (1) Rizik od siromaštva nakon društvenih transfera; (2) Značajno materijalno zakinuti ili (3) Oni koji žive u kućanstvima vrlo niskog intenziteta rada.

Tablica 1. Osobe u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti

Postotak					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	24,8	24,6	24,4	23,8	23,5
Grčka	34,6	35,7	36	35,7	35,6
Hrvatska	32,6	29,9	29,3	29,1	27,9
Island	12,7	13	11,2	12,5	12,2
Norveška	13,7	14,1	13,5	15	15,3

Rezultat Hrvatske lošiji je od prosjeka EU čime se ovaj pokazatelj Eurostata ne poklapa s rezultatima SDG Indexa budući da je Hrvatska u SDG Indexu za Cilj 1 najbolje ocijenjena. Uvid u kriterije otkriva da SDG Index mjeri udio osoba koje egzistiraju na manje od 1,9 dolara na dan, jer je prilagođen svjetskim prosjecima. Iz pokazatelja EU pak vidljivo je da je dvostruko veći udio stanovništva u RH u riziku od siromaštva od najbolje rangiranih Islanda i Norveške. Ipak, trend je pozitivan.

Cilj 2: Bez gladi

Pokazatelj: Stopa pretilosti prema indeksu tjelesne težine (sdg_02_10) (*engl. Obesity rate by body mass index (BMI)*). Pokazatelj mjeri udio pretilih ljudi na temelju indeksa tjelesne težine (BMI). BMI se definira kao masa u kilogramima podijeljena kvadratom visine u metrima. Osobe starije od 18 godina smatraju se pretilima ako im je BMI 30 ili više. Kategorija prekomjerne težine uključuje BMI od 25 do 30 (prekomjerna težina) te više od 30 (pretilost).

Tablica 2. Stopa pretilosti prema indeksu tjelesne mase (BMI)

% populacije s prekomjernom težinom od 18 i više godina		
godina	2008	2014
EU (28 članica)	:	51,6
Francuska	43,6	47,2
Hrvatska	:	57,4
Italija	:	44,9
Malta	59,7	61

Pokazatelj pretilosti svrstava nas pri vrh članica EU po broju pretilih osoba. U skladu je to s naznakama loše prehrane stanovništva koja rezultira nutritivno slabijim, a kalorijama prebogatim oblicima prehrane.

Pokazatelj: Područje pod organskom poljoprivredom (sdg_02_40) (*engl. Area under organic farming*) Pokazatelj mjeri udio ukupno upotrijebljenog poljoprivrednog zemljišta (UAA) koje se koristi u organskoj poljoprivredi (organska poljoprivreda ili područja u procesu prelaska). Poljoprivreda se smatra organskom ukoliko zadovoljava standarde Uredbe (EC) No 834/2007.

Tablica 2.1 Područje pod organskom poljoprivredom

% korištenog poljoprivrednog zemljišta (UAA)					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	5,62	5,65	5,79	6,21	6,69
Estonija	14,86	15,65	15,96	15,68	18,02
Hrvatska	2,4	3,13	4,03	4,94	6,05
Italija	9,3	10,6	10,91	11,79	13,99
Malta	0,32	0,06	0,29	0,25	0,21
Nizozemska	2,61	2,65	2,67	2,67	2,91

Udio organske poljoprivrede u RH u skladu je s prosjekom EU. No jasno je da ovdje s obzirom na predispozicije možemo i trebamo mnogo više učiniti.

Cilj 3: Zdravlje i dobrobit

Pokazatelj: Očekivani životni vijek (sdg_03_10) (*engl. Life expectancy at birth by sex*). Očekivani životni vijek pri rođenju definira se kao srednja vrijednost godina koje novorođeno dijete može očekivano živjeti ako je tijekom života izloženo istim uvjetima i očekivanoj smrtnosti. Govori o pokrivenosti zdravstvenom uslugom, pristupu spolnim i reproduktivnim zdravstvenim uslugama, dostupnoj i učinkovitoj medicini i procijepljenosti za sve.

Tablica 3 Očekivani životni vijek

Ukupno					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	80,3	80,5	80,9	80,6	81
Hrvatska	77,3	77,8	77,9	77,5	78,2
Italija	82,4	82,9	83,2	82,7	83,4
Latvija	74,1	74,3	74,5	74,8	74,9
Litva	74,1	74,1	74,7	74,6	74,9
Malta	80,9	81,9	82,1	82	82,6
Švicarska	82,8	82,9	83,3	83	83,7

Iako pozitivnog trenda, Hrvati prosječno žive tri godine kraće od prosječnog Europljanina što se može dovesti u korelaciju s rezultatima na slijedećem pokazatelju.

Pokazatelj: Samostalno prijavljene neispunjene potrebe za medicinskom njegom (sdg_03_60) (*engl. Self-reported unmet need for medical care by detailed reason*). Pokazatelj mjeri udio populacije od 16 i više godina starosti koja je prijavila neispunjene potrebe za medicinskom skrbi zbog jednog od slijedećih razloga: Financijski razlozi, Liste čekanja ili Prevelika udaljenost. Pokazatelj mjeri osobnu procjenu neprimljene medicinske skrbi isključujući dentalnu njegu.

Tablica 3.1 Samostalno prijavljene neispunjene potrebe za medicinskom njegom

% populacije starije od 16 godina					
Preskupo ili predaleko putovanje ili liste čekanja					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	3,4	3,6	3,6	3,2	2,5
Estonija	8,3	8,4	11,3	12,7	15,3
Grčka	8	9	10,9	12,3	13,1
Hrvatska	3,5	3,3	3,3	1,9	1,7
Nizozemska	0,5	0,4	0,5	0,1	0,2
Austrija	0,3	0,4	0,1	0,1	0,2

Zahvaljujući relativno dobrim rezultatima u oba ova pokazatelja, RH ima relativno dobro ocijenjen stupanj ostvarenosti Cilja 3. Trend je također u oba slučaja pozitivan.

Cilj 4: Kvalitetno obrazovanje

Pokazatelj: Tercijarno obrazovanje (sdg_04_20) (*engl. Tertiary educational attainment by sex*). Pokazatelj mjeri udio populacije starosti između 30 i 34 godine koja je uspješno završila tercijarno obrazovanje (sveučilišta, visoke tehničke škole i slično). Indikator je temeljen na Istraživanju radne snage EU (EU-LFS).

Tablica 4 Tercijarno obrazovanje

% populacije između 30 i 34					
Ukupno					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	36	37,1	37,9	38,7	39,1
Hrvatska	23,1	25,6	32,1	30,8	29,3
Italija	21,9	22,5	23,9	25,3	26,2
Litva	48,6	51,3	53,3	57,6	58,7

Više od samog rezultata u odnosu na prosjek EU te najbolje rangirane Italije, važan je vrlo pozitivan trend u posljednjih pet godina gdje se udio visoko obrazovanih ljudi mjerene dobne skupine poboljšao za više od 6 postotna boda.

Pokazatelj: Mladi ljudi koji nisu ni zaposleni niti se obrazuju (sdg_08_20) (*engl. Young people neither in employment nor in education and training by sex*) Pokazatelj mjeri udio populacije u dobi između 15 i 29 godina koja nije niti zaposlena niti je uključena u neki oblik obrazovanja ili treninga.

Tablica 4.2 Mladi ljudi koji nisu ni zaposleni niti se obrazuju

% populacije između 15 i 29 godina					
Ukupno					
godina	2013	2014	2015	2016	2017
Hrvatska	22,3	21,8	19,9	19,5	17,9
Italija	26	26,2	25,7	24,3	24,1
Nizozemska	7,5	7,6	6,7	6,3	5,9
Island	6,4	6,9	5,3	4,6	4,1

Nema podataka za EU no u odnosu na najbolje rangirane zemlje, Hrvatska ima vrlo loš rezultat. Gledajući dva pokazatelja prikazana za Cilj 4, usprkos ostvarenosti više od 85% prema SDG Indexu, u ovom Cilju ima mnogo prostora za poboljšanje.

Cilj 5: Rodna ravnopravnost

Pokazatelj: Rodna nejednakost u zapošljavanju (sdg_05_30) (engl. *Gender employment gap*). Pokazatelj mjeri razliku između stopa zaposlenosti muškaraca i žena između 20 i 64 godine starosti. Prikazuje razliku broja zaposlenih osoba ove životne dobi po spolu u odnosu na ukupnu populaciju iste dobi. Cilj 5 pokušava osvijestiti potrebu za izjednačavanjem prava žena, prepoznavanja neplaćenog rada i kućanskog rada te ujednačiti pristup ekonomskim i prirodnim resursima, tehnologiji, financijskim uslugama i vlasništvu.

Tablica 5 Rodna nejednakost u zapošljavanju

postotni bodovi					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	12,2	11,7	11,5	11,6	11,6
Hrvatska	11,1	8,8	10	9,5	9,6
Italija	21	19,8	19,4	20	20,1
Latvija	3,6	4,2	4,6	4,1	2,9
Litva	1,2	2,6	2,5	2,4	1,9
Malta	32,6	29,6	28,4	27,8	27,7

Iako sam po sebi ne govori o diskriminaciji žena, niži udio zaposlenosti žena u populaciji izlaže ih ovisnosti o dugom spolu što otvara prostor za diskriminaciju. Budući da statistika obrazovanja pokazuje veći udio žena, očekivano trend ovog pokazatelja biti će pozitivan.

Pokazatelj: Udio žena na pozicijama višeg menadžmenta (izvor: EIGE) (sdg_05_60) (engl. *Positions held by women in senior management positions*). Pokazatelj mjeri udio žena u upravnim odborima u najvećim izlistanim kompanijama. Javno listane kompanije znači da se dionicama trguje na burzama.

Tablica 5.1 Udio žena na pozicijama višeg menadžmenta

% pozicija					
Članice uprave					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	15,8	17,8	20,2	22,7	23,9
Estonija	7,8	7,3	7,1	8,1	8,8
Hrvatska	15,1	15,1	19	22,2	19,9
Island	36,2	48,1	44,8	44,2	44,6
Norveška	43,7	42	37,6	38,8	42,6

Samo 20 % žena na vodećim pozicijama u poslovnom sektoru ogroman je prostor za poboljšanje. Iako prosjek EU ne izgleda puno bolje, moramo se usporediti s najboljima koji su se približili polovičnom udjelu što je ogroman uspjeh, ali i motivacija za RH.

Cilj 6: Pitka voda i higijenski uvjeti

Pokazatelj: Indeks potrošnje vode prema tipu i izvoru (sdg_06_60) (engl. *Water exploitation index by type of water source*). Pokazatelj mjeri godišnje ukupno crpljenje pitke vode u zemlji kao postotak njenih dugoročnih prosječnih dostupnih količina (LTAA) iz obnovljivih izvora pitke vode (podzemnih i površinskih). Crpljenje ukupne pitke vode uključuje vodu crpljenu iz bilo kojeg prirodnog izvora, trajnog ili privremenog. Oborinske i procjedne vode kao i kišnica su uključeni dok voda koja se koristi za proizvodnju hidroenergije nije uključena u ovaj pokazatelj.

Tablica 6: Indeks potrošnje vode prema tipu i izvoru

% dugoročno prosječno dostupne vode (LTAA)					
Svježa površinska i podzemna voda					
godina	2011	2012	2013	2014	2015
EU (28 članica)	:	:	:	:	:
Hrvatska	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Cipar	68,8	79,6	79,6	67,6	72,3
Malta	40,5	42,4	48,2	49,4	48,2
Slovačka	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7

Očekivano odličan rezultat Hrvatske koja koristi manje od 1% raspoložive pitke vode. Ipak u SDG Indexu rezultat nije tako dobar, najviše zbog preniskog udjela stanovništva koje koristi pitku vodu iz javne usluge te malog postotka populacije priključene na kanalizacijske sustave.

Cilj 7: Pristupačna i čista energija

Pokazatelj: Udio obnovljive energije u ukupnoj finalnoj potrošnji energije po sektoru (sdg_07_40) (*engl. Share of renewable energy in gross final energy consumption by sector*).

Pokazatelj mjeri udio obnovljive energije u potrošnji finalne bruto potrošnje energije prema Direktivi o obnovljivoj energiji. Bruto finalna potrošnja energije je energija korištena od finalnih potrošača (finalna potrošnja energije) plus gubitci mreže i samo-potrošnja elektrana.

Tablica 7 Udio obnovljive energije u ukupnoj finalnoj potrošnji energije po sektoru

%					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	14,4	15,2	16,1	16,7	17
Hrvatska	26,8	28	27,8	29	28,3
Malta	2,8	3,7	4,7	5	6
Nizozemska	4,7	4,8	5,5	5,8	6
Island	72,4	71,6	70,4	70,2	72,6
Norveška	64	65,9	68,6	68,4	69,4

Odličan rezultat Hrvatske u ovom pokazatelju no uz napomenu da je najveći doprinos ovom rezultatu ostvaren temeljem velikih, u bivšem sustavu izgrađenih hidroelektrana koje po nekim metodologijama i ne spadaju u obnovljive izvore. U razvoj solarnih i vjetroelektrana nismo ni približno uložili potrebne napore.

Cilj 8: Dostojanstven rad i gospodarski rast

Pokazatelj: Realan BDP po glavi stanovnika (sdg_08_10) (*engl. Real GDP per capita*).

Pokazatelj mjeri udio BDP-a prema prosječnoj populaciji za specifičnu godinu. BDP mjeri vrijednost finalnog outputa roba i usluga proizvedenih u određenom vremenskom periodu. Ovo uključuje robe i usluge koje imaju tržište te koji su proizvedene od opće države i neprofitnih institucija.

Tablica 8 Realan BDP po stanovniku

godina	2013	2014	2015	2016	2017
EU (28 članica)	25700	26100	26600	27100	27700

Bugarska	5400	5500	5800	6000	6300
Danska	44400	44900	45300	45800	46500
Hrvatska	10300	10300	10700	11100	11500
Nizozemska	38200	38600	39200	39800	40700

Gospodarski rast najbolje oslikava stanje u hrvatskom gospodarstvu i očito je da je ovo područje koje iziskuje ozbiljne promjene.

Cilj 9: Industrija, inovacije i infrastruktura

Pokazatelj: Bruto domaća potrošnja na istraživanje i razvoj po sektoru (sdg_09_10) (*engl. Gross domestic expenditure on R&D by sector*). Pokazatelj mjeri ulaganja u istraživanje i razvoj kao udio u bruto domaćem proizvodu (BDP). „Istraživanje i eksperimentalan razvoj predstavljaju sustavno osmišljen kreativan rad s ciljem povećanja znanja uključujući znanja pojedinca, kulture i društva te korištenje ovih znanja za razvoj novih primjena“ [6].

Tablica 9 Bruto domaća potrošnja na istraživanje i razvoj po sektoru

% BDP-a					
svi sektori					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 Članica)	2,01	2,02	2,03	2,04	2,03
Hrvatska	0,75	0,81	0,78	0,84	0,85
Cipar	0,44	0,48	0,51	0,48	0,5
Latvija	0,66	0,61	0,69	0,63	0,44
Švedska	3,28	3,31	3,15	3,27	3,25

Hrvatska i dalje propušta ulagati u budućnost i razvoj domaćeg znanja. Istraživanje i razvoj na iznimno su niskim razinama čime se svrstava na samo začelje Europe.

Cilj 10: Smanjenje nejednakosti

Pokazatelj: Kupovna moć usklađena s BDP po stanovniku (sdg_10_10) (*engl. Purchasing power adjusted GDP per capita*). Pokazatelj mjeri mijenja li se ekonomija države članice u skladu s ekonomskim aktivnostima. BDP je mjera ekonomske aktivnosti, a osnovni iznosi su prikazani kao standard kupovne moći (PPS) koji prikazuje valutu koja eliminira razlike u cijeni između članica što omogućuje razumnu usporedbu prema BDP-u. Indeks prikazuje zemlju članicu u odnosu na prosjek EU.

Tablica 10 Kupovna moć usklađena s BDP po stanovniku

Stvarna potrošnja po stanovniku (u PPS EU)					
godina	2013	2014	2015	2016	2017
EU (28 članica)	26800	27600	29000	29200	29900
Bugarska	12200	12900	13700	14200	14700
Irska	35500	37900	52500	53300	55200
Hrvatska	16000	16300	17200	17500	18300
Luksemburg	70000	74600	77400	75100	75800
Rumunjska	14600	15200	16300	17000	18700

Kao i većina ekonomskih pokazatelja u Ciljevima održivog razvoja, Hrvatska je i po kupovnoj moći na samom začelju Europe. Prema ovoj tablici i Rumunjska je bolja od Hrvatske.

Cilj 11: Održivi gradovi i održive zajednice

Pokazatelj: Stopa recikliranja komunalnog otpada (sdg_11_60) (*engl. Recycling rate of municipal waste*). Pokazatelj mjeri tone recikliranog komunalnog otpada podijeljeno s ukupnim nastalim komunalnim otpadom. Recikliranje uključuje materijalno recikliranje, kompostiranje i anaerobnu digestiju. Za područja koja nisu pokrivena organiziranim prikupljanjem, količine otpada su procijenjene.

Tablica 11 Stopa recikliranja komunalnog otpada

% ukupno proizvedenog otpada					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	41,1	41,7	43,4	44,6	45,3
Njemačka	65,2	63,8	65,6	66,7	66,1
Hrvatska	14,7	14,9	16,5	18	21
Malta	9,7	8,1	7,4	6,7	7,1

Trend u Hrvatskoj pokazuje ogroman rast, no s rezervom prihvaćamo ove podatke jer prema nekim informacijama ovi rezultati nisu niti blizu stvarnim količinama koje su značajno manje. Čak i ako se ovi podatci prihvate kao relevantni, teško da Hrvatska u idućih manje od dvije godine može postići stupanj od 50% recikliranog komunalnog otpada na koliko se obvezala.

Cilj 12: Odgovorna potrošnja i proizvodnja

Pokazatelj: Energetska produktivnost (sdg_07_30) (*engl. Energy productivity*). Pokazatelj mjeri količinu ekonomske proizvodnje po bruto jedinici energetske potrošnje. Bruto energetska potrošnja je primarna potrošnja energije (PEC) plus prijenosnici energije koje se koriste za ne-energetske svrhe. Ekonomska proizvodnja je prikazana ili u eurima ili u standardu kupovne moći (PPS).

Tablica 12 Energetska produktivnost

Euro po kilogramu ekvivalenta nafte (KGOE)					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	7,7	7,8	8,3	8,3	8,4
Bugarska	2,1	2,3	2,2	2,2	2,4
Danska	13,7	14	15	15,3	15,1
Hrvatska	5	5,1	5,3	5,3	5,4
Island	1,8	1,8	1,8	2	2,2
Norveška	12	11,6	11,9	12,1	12,8

Za održivu proizvodnju jedan od ključnih pokazatelja je energetska djelatnost (produktivnost). Ovdje je vidljiv značajan prostor za poboljšanje s obzirom na ogroman zaostatak Hrvatske prema EU prosijeku, dok se sa najboljima u ovom području jednostavno ne možemo mjeriti.

Cilj 13: Klimatske promjene

Pokazatelj: Emisije stakleničkih plinova (izvor: EEA) (sdg_13_10) (*engl. Greenhouse gas emissions*) Pokazatelj mjeri sve emisije uzrokovane čovjekom, takozvanu kyotsku košaru

stakleničkih plinova uključujući ugljični dioksid (CO₂), metan (CH₄), dušični oksid (N₂O), i takozvane F-pinove. Korištenjem potencijala zatopljanja (GWP), svi su plinovi izraženi u ekvivalentu CO₂. Podatci se na godišnjoj razini prikupljaju od zemalja članica u sklopu izvještavanja prema (UNFCCC).

Tablica 13 Emisije stakleničkih plinova

Emisije stakleničkih plinova - tone po stanovniku					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	9,3	9,1	8,7	8,8	8,7
Estonija	15,3	16,6	16,1	13,8	15
Hrvatska	6,1	5,9	5,7	5,8	5,9
Malta	8,4	7,5	7,5	5,8	5
Nizozemska	12,2	12,2	11,7	12,2	12,2
Island	15,9	15,9	16	16,4	16,7
Lihtenštajn	6,2	6,3	5,4	5,3	5

S obzirom na nisku stopu proizvodnje te nizak standard, Hrvatska ovdje pokazuje odlične rezultate usprkos niskoj energetskej produktivnosti. To potvrđuje i pokazatelj o kupovnoj moći koji govori u prilog skromnom životu prosječnog Hrvata. Dobar rezultat ovdje posljedica je skromnim mogućnosti a nikako mjera za poboljšanje.

Cilj 14: Život ispod vode

Pokazatelj: Lokacije za kupanje s izvrsnom kvalitetom vode prema lokalitetu (izvor: EEA) (sdg_14_40) (*engl. Bathing sites with excellent water quality by locality*). Pokazatelj se temelji na standardima mikrobioloških parametara (crijevnih enterokoka i Escherichije coli). Nova EU Direktiva o vodi za kupanje zahtijeva od zemalja članica da identificiraju i mjere kvalitetu kopnenih i morskih voda za kupanje i da ih kvalificiraju prema „loše“, „zadovoljavajuće“, „dobro“ ili „izvrsno“.

Tablica 14 Slatkovodne lokacije za kupanje s izvrsnom kvalitetom vode prema lokalitetu

Slatke vode izvrsne kvalitete - %					
godina	2013	2014	2015	2016	2017
EU (28 članica)	76,46	80,19	81	82,05	82,13
Bugarska	75	100	100	100	25
Danska	93,86	94,59	95,5	91,3	92,98
Njemačka	92,02	100,25	93	92,78	93,02
Hrvatska	37,5	11,11	14,8	14,81	14,81
Luksemburg	100	100	100	100	100

Iako su rezultati za morsku vodu odlični, ovdje je prikazan rezultat za slatku vodu kako bi se skrenula pozornost na činjenicu da se po pitanju zaštite voda ne čini dovoljno te su dobri rezultati češće rezultat slučajnosti nego li napora. Ovaj pokazatelj zahtijeva akciju.

Cilj 15: Život na kopnu

Pokazatelj: Udio površine pod šumama (sdg_15_10) (*engl. Share of forest area*) Pokazatelj mjeri udio šumskih ekosustava u odnosu na ukupnu kopnenu površinu. Podaci za ovaj pokazatelj temelje se na Istraživanju o korištenju zemlje i prekrivenim područjima (LUCAS).

Tablica 15 Udio površine pod šumama

% ukupne kopnene površine			
Šume i druga šumska područja FAO			
godina	2009	2012	2015
EU (28 članica)	:	:	41,7
Hrvatska	:	:	50,6
Malta	:	13,1	11,5
Nizozemska	7,4	7,4	8
Slovenija	62,1	62	63,4
Finska	68,7	70,5	71,3
Švedska	64,6	66,5	66,5

Odličan rezultat Hrvatske, značajno bolji od EU prosjeka, no treba primijetiti da su neke od članica uključujući Sloveniju tu značajno bolje. Na žalost nema trenda za Hrvatsku, postoje naznake da je on negativan.

Cilj 16: Mir, pravda i snažne institucije

Pokazatelj: Procjena nezavisnosti pravnog sustava (izvor: DG COMM) (sdg_16_40) (*engl. Perceived independence of the justice system*). Pokazatelj je osmišljen da prikaže dojam neovisnosti pravnog sustava, posebno sudaca. Dio je istraživanja Eurobarometra.

Tablica 16 Procjena nezavisnosti pravnog sustava

% populacije				
vrlo dobro i umjereno dobro				
godina	2016		2017	2018
EU (28 članica)	52		55	56
Bugarska	23		26	30
Hrvatska	28		32	23
Austrija	77		78	81
Slovačka	21		23	29
Finska	80		81	82

Iako smo vrlo često pri dnu ljestvice pokazatelja, ovaj je prvi na kojem RH ima najlošiji rezultat. Percepcija nezavisnosti pravnog sustava u RH jednostavno nije pozitivna.

Pokazatelj: Indeks percepcije korupcije (izvor: Transparency International) (sdg_16_50) (*engl. Corruption Perceptions Indeks*). Pokazatelj je rezultat istraživanja i procjena iz 13 različitih izvora i rang lista koje procjenjuju korupciju javnog sektora država gdje je 0 visoka razina korupcije dok je 100 rezultat potpuno čiste zemlje.

Tablica 16.1 Indeks percepcije korupcije (Transparency International)

skala od 0 visoko korumpirana do 100 (vrlo čista)					
godina	2013	2014	2015	2016	2017
EU (28 članica)	:	:	:	:	:
Bugarska	41	43	41	41	43
Danska	91	92	91	90	88
Hrvatska	48	48	51	49	49
Mađarska	54	54	51	48	45
Finska	89	89	90	89	85
Norveška	86	86	88	85	85

Rezultat dvostruko lošiji od najboljih te vrlo blizu najlošijih članica u skladu je s prethodnim te daje RH vrlo nizak rejting za ovaj Cilj. SDG Indeks daje bolje rezultate jer mjeri stopu dječjeg rada, ubojstava, transfere oružja i druge pokazatelje gdje Hrvatska ne stoji tako loše.

Cilj 17: Partnerstvo za ciljeve

Pokazatelj: Udio okolišnih i radnih poreza u ukupnim poreznim prihodima (sdg_17_50) (*engl. Shares of environmental and labour taxes in total tax revenues*). U globalnom kontekstu gdje potrošnja regije može utjecati na proizvodnju druge, važno je da cijene odražavaju realan trošak te moraju uključivati štetu za zdravlje i okoliš. EU politike pozivaju na prebacivanje oporezivanja s rada na okoliš. Pokazatelj mjeri udio okolišnih i radnih poreza u ukupnom poreznom prihodu.

Tablica 17 Udio okolišnih i radnih poreza u ukupnim poreznim prihodima – porez na rad

% ukupnih poreznih prihoda					
Ukupni radni porezi					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	50,63	50,53	50,29	49,69	49,79
Bugarska	32,44	32,84	35,09	34	34,01
Njemačka	56,47	56,47	56,65	56,62	56,53
Hrvatska	40,29	39,17	40,42	38,87	38,06
Malta	34,34	34,77	33,93	33,33	34,44
Švedska	59,21	59,1	58,59	57,58	58,28

Tablica 17.1 Udio okolišnih i radnih poreza u ukupnim poreznim prihodima – porez na okoliš

% ukupnih poreznih prihoda					
Ukupni okolišni porezi					
godina	2012	2013	2014	2015	2016
EU (28 članica)	6,35	6,34	6,34	6,32	6,29
Hrvatska	7,13	7,85	8,69	9,11	9,28
Latvija	10,28	11,41	12,08	12,15	11,69
Luksemburg	6,12	5,62	5,2	4,9	4,58
Slovenija	10,39	10,75	10,6	10,63	10,57
Island	5,18	4,77	4,41	4,75	3,18

Radni porezi nešto su niži od EU prosjeka dok su okolišni nešto viši što ukazuje na dobar trend u Hrvatskoj. Dodatno i kroz godine je vidljiv pozitivan trend.

ZAKLJUČAK

Ova kratka analiza pokazatelja na kojima se temelje ocjene Republike Hrvatske u odnosu na ostvarenost Ciljeva održivog razvoja oslikavaju prije svega koje su teme sadržane u evaluaciji svakog Cilja. Rezultati koji su ovdje prikazani govore u prilog tezi da je većina pozitivnih rezultata povijesno uvjetovana odnosno rezultat je okolnosti, a ne svjesnih napora za postizanje Ciljeva.

Iako istraživanje nije statistički relevantno jer prikazuje rezultate po jednog pokazatelja za svaki Cilj, i površnim pregledom može se uočiti da su najlošiji rezultati za Hrvatsku prikazani u tzv. „ekonomskim ciljevima“. Nizak BDP, niska kupovna moć, niska energetska učinkovitost, loša zdravstvena usluga te mizeran udio investicija u istraživanje i razvoj pozivaju na zabrinutost. S druge strane relativno dobri okolišni pokazatelji upravo su rezultat pada proizvodnje, negativnih demografskih trendova i slično. Za očekivati je da nastavkom ovih loših ekonomskih pokazatelja, nastavi pozitivan trend u okolišnim i sve lošiji u društvenim pokazateljima. Vrlo je lako iz ovog pregleda uočiti u kojem smjeru treba ulagati napore za ostvarenje Ciljeva u Hrvatskoj. Dobri okolišni pokazatelji u zemlji u kojoj nema proizvodnje, ali ni populacije ne ukazuju na održivost. Uspjeh možemo očekivati jedino kada rezultate za svih 17 Ciljeva uspijemo dovesti na željene razine i na uravnotežen način. To prije svega znači razvoj tehnološki napredne ekonomije koja se temelji na okolišno prihvatljivim, a društveno poticajnim aktivnostima. Ovakav razvoj ekonomije trebao bi potaknuti razvoj temeljen na najvišim standardima osiguravajući visoku konkurentnost istovremeno osiguravajući dobre uvjete i ostanak mladih obrazovanih kadrova u Hrvatskoj. Pri tome bi utjecaj na okoliš trebao imati stalne trendove pada po jedinici BDP-a, radnom mjestu ili toni proizvoda. Kao preduvjet za ovakav pametan razvoj, nameće se dobro upravljanje i pametne javne politike te vladavina prava, sve sadržano u Cilju 16.

Očekujemo da će se u narednom periodu pokrenuti osmišljene akcije za doprinos Ciljevima te preokrenuti neke od loših pokazatelja u smjeru ostvarenja Ciljeva održivog razvoja.

REFERENCE

- [1] European Commission (1992) CONSOLIDATED VERSION OF THE TREATY ON EUROPEAN UNION. [on line] Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF [29. kolovoz, 2018.]
- [2] EU COMMUNICATION: NEXT STEPS FOR A SUSTAINABLE EUROPEAN FUTURE: EUROPEAN ACTION FOR SUSTAINABILITY. COM(2016) 739 [on line] Dostupno na: https://ec.europa.eu/europeaid/commission-communication-next-steps-sustainable-european-future_en [29. kolovoz, 2018.]
- [3] EU SDG INDICATOR SET 2018 RESULT OF THE REVIEW IN PREPARATION OF THE 2018 EDITION OF THE EU SDG MONITORING REPORT. Verzija: 3. travanj 2018. [on line] Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/276524/7736915/EU+SDG+indicator+set+2018+-+public+web+version+with+cover+note/c86cd681-a537-4f0c-9680-197f04888f12> [29. kolovoz, 2018.]
- [4] Bertelsmann Stiftung and Sustainable Development Solutions Network (2018) SDG INDEX AND DASHBOARDS REPORT 2018: GLOBAL RESPONSIBILITY. COUNTRY PROFILE EDITION. [on line] Dostupno na: <http://www.sdgindex.org/reports/2018/> [29. kolovoz, 2018.]
- [5] Eurostat [on line] Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/main-tables?p_p_id=NavTreeportletprod_WAR_NavTreeportletprod_INSTANCE_7DLRm6mGH_KCM&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1 [29. kolovoz, 2018.]

[6] OECD (2002), *Frascati Manual 2002: Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development, The Measurement of Scientific and Technological Activities*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264199040-en>